

De Freinet a Escoles en Xarxa

Comenteu i amplieu el contingut de l'article al web: www.omnium.cat/article/4007

ROSA BOIXADERAS

«Si el dibuix, com totes les altres tècniques artístiques de què parlarem, es basta a ell mateix perquè produeix bellesa i provoca emoció, l'escriptura no té pas el mateix privilegi exaltant. Només és buscada i cultivada quan s'utilitza per a una finalitat pròpia evident, quan és motivada per una necessitat orgànica; altrament és com aquelles bicicletes d'exercici, muntades sobre un suport, amb rodes que giren en el buit sense aconseguir el desplaçament que seria la conseqüència normal del pedalar. Les nostres tècniques noves responen a aquesta necessitat pedagògica de motivació.

El nen entén el valor d'expressió i de traducció de l'escriptura. Però encara cal que aquesta traducció sigui sentida com una necessitat. Si només es tracta de comunicar-se amb els companys, o amb el mestre, en té prou amb la paraula i el gest, sense necessitat de tant aprenentatge tècnic. Si l'instrument resulta superflu, per què servir-se'n? Si el nen pedala en el buit, podeu obligar-lo a pedalar, podeu fins i tot ensinistrar-lo com s'ensinistra un esquiol a donar voltes a dins la gàbia... Però llavors és tota una altra història.

L'escriptura només té sentit si estem obligats a recórrer-hi, per comunicar el nostre pensament més enllà d'on arriba la nostra veu, **més enllà dels límits de l'escola**».¹

Amb aquestes paraules, escrites a meitat del segle xx, Celestin Freinet justificava l'ús de les tècniques que va introduir a l'escola per tal de motivar els infants de cara el feixuc aprenentatge de la llengua escrita. En els centres on s'aplicaven les seves tècniques, els alumnes, des de ben petits, participaven en la redacció de textos que s'imprimien, s'editaven en un diari escolar que es repartia pel poble i que s'intercanviava amb diaris igualment impresos o multicopiats d'altres escoles escampades per tot França.

Als mestres, que cap allà els anys setanta del segle passat exercíem en escoles de renovació pedagògica, quan vam descobrir les propostes del pedagog francès se'ns van obrir noves perspectives per tal de donar sentit a l'ensenyança de l'escriptura. Amb uns mitjans rudimentaris fabricats per nosaltres mateixos, el limògraf, clixés de gelatina..., fèiem còpies impreses i elaboràvem la revista escolar que repartíem per les famílies. Posteriorment buscàvem escoles que també ho fessin i les intercanviaven. Amb aquestes escoles també organitzàvem

QUAN ALS ANYS SETANTA, ELS MESTRES QUE EXERCÍEM EN ESCOLES DE RENOVACIÓ PEDAGÒGICA VAM DESCOBRIR LES PROPOSTES DE CELESTIN FREINET, SE'NS VAN OBRIR NOVES PERSPECTIVES PER DONAR SENTIT A L'ENSENYANÇA DE L'ESCRITURA

la correspondència entre alumnes i de tant en tant ens trobàvem en jornades d'intercanvi; establíem una xarxa de comunicació en què els infants aprenien, com deia Freinet, més enllà dels límits de l'escola. A mesura que passaven els anys, moltes escoles ho van continuar però la tecnologia va evolucionar i amb l'aparició de la fotocopiadora la feina es va simplificar molt.

Com d'altres grans aportacions de la tradició pedagògica, i malgrat la incorporació de pràctiques didàctiques més modernes, l'esperit de moltes iniciatives de Freinet ha romàs en el pòsit del fer quotidià de molts centres. El moviment Freinet encara és viu² i plenament vigent perquè respon a la sensibilitat de molts equips de professionals que prioritzen l'educació de l'esperit cooperatiu, d'intercanvi, etcètera.

I unes de les iniciatives actuals que s'adiuen més amb aquesta filosofia és, sense cap mena de dubte, *Escoles en Xarxa*.

Des del maig del 2005, a partir de la idea d'una mestra de secundària, Laia Martín, promoguda per Òmnium Cultural i Vilaweb i amb el suport del Departament d'Educació i l'Escola Valenciana - Federació d'Associacions per la Llengua, s'està portant a terme una veritable tasca d'intercanvi comunicatiu a partir de l'aplicació de les noves tecnologies. Es tracta de l'actualització de la base ideològica de Freinet.³ «És llavors que la tècnica d'intercanvi s'integrarà de manera segura, profunda, en el centre de la vida escolar, arrelant així, juntament amb ella, en profunditat, un autèntic tema de vida. La intenció, la preocupació per conèixer, respondre, correspondre, afectaran el subconscient escolar del nen.»

Segur que les aportacions pedagògiques que comporten la participació a *Escoles en Xarxa* van calant en el subconscient de l'alumnat de les escoles que hi participen.

La Laia Martín, professora d'institut, va adonar-se que les classes que impartia a uns adolescents, amb dificultats d'aprenentatge i amb poc interès per usar la

llengua catalana, era com fer-los pedalar en una bicicleta estàtica que no fa avançar. Va ser aleshores quan se li va acudir que, per tal de motivar-los, havia de muntar alguna activitat que traspasés les parets de seu institut i que oferís la possibilitat de recollir i posar en relació les veus diverses de centres diversos. Evidentment, avui dia aquest intercanvi és molt més fàcil que a mitjan segle passat: tenim la màgia d'internet, que ens possibilita generar una xarxa d'intercanvi que no té límits ni en el temps ni en l'espai. I de la modesta revista escolar va passar a l'elaboració d'un diari digital que, a més de l'engrescament per l'escriptura, permet connectar el món educatiu catalanoparlant des de l'arrel.⁴

Actualment, entre primària i secundària, ja són més de tres-cents els centres que hi participen. Segur que en algunes d'aquestes escoles hi deu haver mestres que, de manera conscient, no relacionen aquesta activitat amb les tècniques de l'escola popular de Freinet. No s'adonen que:

- La motivació per escriure que suposa fer de periodista en un diari digital ja va ser descrita per C. Freinet quan comparava l'avorriment d'escriure només per a un mateix o per al mestre amb una bicicleta que pedala per no moure's de lloc.
- Quan l'alumnat d'*Escoles en Xarxa* explica les seves vivències, experiències o emocions en un article que llegiran altres infants o adolescents que viuen a quilòmetres de distància o quan llegeix el que han escrit aquests, està donant sentit a l'escriptura. A través de la comunicació descobreix perquè li serveix escriure amb coherència i sense errors gramaticals o ortogràfics.

- Si aquestes vivències les explica conjuntament amb d'altres, en petits o grans grups, s'està educant per a la cooperació una de les bases de l'escola popular promoguda pel pedagog francès.
- La participació en *Escoles en Xarxa* permet constatar que l'escriptura, com deia Freinet, supera la distància en l'espai i en el temps. Així mateix, en aquest cas, hi ha, a més, la descoberta que l'espai de l'escriptura en català és molt ampli, abasta tot el territori de països de parla catalana, cosa que, encara que sembli impossible, gran part de l'alumnat desconeix.

Evidentment, l'intercanvi que s'estableix amb els participants d'*Escoles en Xarxa* és molt més ampli del que es podia arribar a imaginar Celestin Freinet a mitjan segle XX. Ara bé, si el projecte és absolutament fidel a les idees que, pel que fa a la motivació de l'escriptura propugnava el pedagog francès, no és menys significativa l'aplicació de la filosofia freinetiana en l'aplicació del diari digital. La seva concepció de l'educació basada en la creació d'espais socials que fomentin lligams i interrelacions entre els individus, amb una relació directa entre la societat i la vida i la idea que s'ha de fomentar el treball, la cooperació i la participació, és el que s'aconsegueix, amb més o menys intensitat, participant en *Escoles en Xarxa*.

Avui dia els espais socials del sistema de blogs permeten, amb una facilitat i immediatesa que no podia ni somniar Freinet, establir intercanvis i, sobretot, sentir-se partícip de comunitats molt més àmplies que la pròpia escola o les quatre que es té al voltant. La comunitat d'*Escoles en Xarxa* està formada per infants que viuen des del Rosselló a l'Horta i des de les comarques de la Franja a les Illes.

També la idea freinetiana que cal educar l'infant en la realitat social que li toca viure s'adiu completament

amb l'aplicació d'*Escoles en Xarxa*. En un món on les noves tecnologies permeten una comunicació immediata i exhaustiva, en què la majoria de nois i noies estan connectats a partir de Messengers, Facebooks, Twitters, etc., participar en un espai de periodisme digital asserena l'avidesa comunica-

tiva, sensibilitza en la necessitat d'escriure amb correcció i fa adonar de la importància de generar informacions fonamentades i interessants que despertin la curiositat de qui les llegeix.

Celestin Freinet va configurar trenta invariants pedagògiques en què resumia les nocions pràctiques psicològiques, pedagògiques, tècniques i socials dels seus principis educatius. Totes les invariants són absolutament vigents quan es vol fer una escola on els infants siguin els protagonistes. Sempre és bo rellegir-les quan es vol reflexionar sobre la pròpia pràctica o sobre el tipus d'ensenyança que s'està duent a terme en les escoles d'avui dia. La darrera d'aquestes invariants diu: «Finalment una invariant que justifica tots els nostres tempteigs i autèntica la nostra acció: l'esperança optimista en la vida».

Quan un lector es posa a la pàgina d'*Escoles en Xarxa*⁵ i llegeix els articles que infants i adolescents hi escriuen, no només li aflora una esperança optimista de la vida sinó que s'emociona en veure que hi ha iniciatives que eduquen per a una esperança d'un futur millor conjunt per als nois i noies dels Països Catalans. ■

NOTES

1. Celestin Freinet, *Per l'escola del poble*, Vic: Eumo, 1990.
2. Per exemple vegeu MCEP, Movimiento Cooperativa de la Escuela Popular: www.mcep.es
3. Extretes de D. Gervilliers i altres, *Les correspondències escolars*, Barcelona: Laia, 1977.
4. Vegeu Laia Martín, «Un escenari del segle XXI per a l'educació catalana. *Escoles en Xarxa*». Barcelona: ESCOLA CATALANA (2002) n. 427. (Monogràfic «A la xarxa i en català».)
5. <http://escolesenxarxa.vilaweb.cat>

ROSA BOIXADERAS
és mestra i psicopedagoga